

3. Косенко Н.П. Урожайність та якість насіння томата залежно від схеми посіву і густоти вирощування за краплинного зрошення в умовах Південного Степу України. *Зрошуване землеробство: зб. наук. праць*. Херсон: Тімекс, 2009. Вип. 52. С. 210–217.

4. Кравченко В.А., Гуляк Н.В. Підвищення ефективності селекції і насінництва овочевих рослин. *Овочівництво і багтанництво: міжвід. темат. наук. зб.* Харків: ІОБ, 2014. Вип. 60. С. 15–19.

5. Кравченко В.А., Приліпка О.В. Помідор. *Селекція, насінництво, технології*. Київ: Аграрна наука, 2007. 405 с.

УДК 633.14: 631.559: 631.524.7: 631.526.32

ФОРМУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ І ЯКОСТІ ЗЕРНА ЖИТА ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТУ

Баган А.В., кандидат с.-г. наук, доцент

Сіняговська О.В., здобувач СВО Магістр за спеціальністю 201 – Агрономія

Полтавська державна аграрна академія

Виробництво насіння за рахунок нового сорту є економічно вигідним, за умов науково-обґрунтованої технології вирощування, яка враховує природні фактори та елементи сортової агротехніки. Значення сорту зростає й за умови ефективного використання тих, які пройшли державне випробування, занесені до “Державного реєстру сортів рослин придатних для поширення в Україні” й рекомендовані науковими установами до поширення у відповідній зоні.

Особливої уваги заслуговують сорти жита озимого, що характеризуються високою адаптивністю, стабільною урожайністю, короткостебельністю, стійкістю до вилягання й хвороб, нижчими втратами зерна за стікання, які здатні забезпечувати високу прибутковість та рентабельність виробництва [1].

Головним завданням сільськогосподарського виробництва є одержання високих і гарантованих урожаїв. Найбільш ефективним шляхом реалізації цього завдання є створення нових високоврожайних сортів і гібридів озимого жита, раціональне використання їх у структурі посівів та розробка економічно

вигідних і екологічно безпечних технологій їхнього виробництва, адаптованих до економічних умов різних регіонів країни [3].

Сьогодні виробництву потрібні сорти не тільки з високим потенціалом продуктивності, а й з стабільною урожайністю за різних умов вирощування. Тому, ведеться інтенсивний пошук нових високопродуктивних сортів жита озимого, адаптованих до конкретних умов вирощування, стресових факторів природного середовища, дія яких спостерігається все частіше і відчувається більш гостро. Залежно від напрямку використання та передбачуваного регіону вирощування сортів у процесі селекції відбирається вихідний матеріал з відповідними ознаками. З цією метою в Національному центрі генетичних ресурсів рослин України формуються ознакові та генетичні колекції за цінними господарськими ознаками [4].

Селекційні напрямки з підвищення врожайності та покращенні якості продукції важко переоцінити, особливо через призму часу порівняльної оцінки сортів, що вирощувались 20, 30 та 50 років тому і тих, що вирощуються в наші дні [2].

Метою наших досліджень було встановлення прояву рівня показників продуктивності та якості зерна жита посівного озимого залежно від сортових властивостей в умовах Полтавської області.

Протягом 2018-2020 років досліджували сорти жита озимого вітчизняної селекції: Інтенсивне 99, Сіріус, Кобза, Хлібне, Жатва, Синтетик 38, які висівали в оптимальні строки (2-3 декада вересня) після попередника – кукурудза на силос. Площа облікової ділянки складала 25 м². Повторність – чотириразова.

За період досліджень визначали наступні показники згідно методик ДСТУ: енергія проростання; лабораторна схожість; довжина колоса; кількість колосків у колосі; кількість зерен у колоску; кількість зерен у колосі; маса зерна з колоса; урожайність; маса 1000 зерен; натура зерна; вміст білка; число падання.

За період досліджень показник енергії проростання насіння жита озимого варіював у межах – 79-85 %, а лабораторна схожість насіння за роки досліджень відповідно складала 93-99 %.

Серед елементів продуктивності колоса ознака довжини колоса у сортів жита озимого варіювала таким чином – 8,6-12,7 см; кількість колосків у колосі – 29,5-39,6 шт.; кількість зерен у колоску – 1,1-1,6 шт.; кількість зерен у колосі – 34,7-60,4 шт.; маса зерна з колоса – 0,77-1,77 г.

Урожайність за період досліджень відповідно складала: у 2018 році була найбільшою і дорівнювала 3,83-4,67 т/га; у 2019 році – відповідно 3,09-4,18 т/га; у 2020 році спостерігалось найменше значення даного показника – 2,66-3,51 т/га.

За показниками якості зерна жита озимого спостерігалася наступна тенденція: показник маси 1000 зерен жита озимого знаходився у межах – 30,2-41,2 г; натура зерна – 605-711 г/л; вміст білка – 10,1-12,5 %; число падання – 152-245 с.

Таким чином, за результатами досліджень можна виділити наступні сорти жита озимого за проявом досліджуваних ознак:

- сорт Сіріус має найбільший прояв таких ознак, як енергія проростання та лабораторна схожість (відповідно 83,3 % і 97,3 %), довжина колоса (11,1 см), кількість зерен у колоску і колосі (відповідно 1,4 і 50,8 шт.), маса зерна з колоса (1,39 г), урожайність (4,12 т/га), маса 1000 зерен (37,3 г);
- сорт Жатва виділено за ознакою кількості колосків у колосі (35,5шт.), натурна масу зерна (679,0 г/л);
- сорт Кобза мав найбільшу довжину колоса (11,1 см), високу білковість зерна (12,0 %);
- сорт Хлібне характеризувався найбільшою кількістю зерен у колоску (1,4 шт.), числом падання (217,0 с).

ЛІТЕРАТУРА

1. Дицьо О.В. Сортові особливості формування насінневої продуктивності й посівних якостей насіння жита озимого в умовах західного Лісостепу України : 06.01.05 Селекція і насінництво. *Дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук.* Оброшино. 2017. 178 с.
2. Малявко Г.П. Технологические основы регулирования урожайности и посевных качеств семян озимой ржи. *Достижения науки и техники АПК.* 2009. № 7. С. 25–27.
3. Рябушиць О.П. Особливості технології вирощування жита озимого в умовах Полісся. *Агропромислове виробництво Полісся.* 2011. № 4. С. 118 –120.
4. Ярош А.В., Рябчун В.К., Егорова Д.К., Змієвська О.А. Роль генетичного різноманіття жита озимого у створенні високоадаптивних сортів та гібридів. *Посібник Українського хлібороба.* Т. 1. 2015. С. 81-83.